

Teemu Ikonen

Pääkirjoitus

Suunnitellessani käsillä olevaa numeroa mielessäni oli kertomuksentutkimuksen suuntausten ja kysymyksenasettelujen nykyinen kirjo, joka on alkanut näkyä myös kirjallisuustieteen opinnäytteissä. Niin sanottu jälkiklassinen narratologia on tuottanut runsaasti kirjallisuudentutkimuksen kannalta kehittelemisen arvoisia tutkimussuuntia: mainittakoot esimerkiksi intersubjektiivisen mielen tutkimus, tarinamaailman ruumiillinen hahmotus sekä kertomuksen eettisen ja esteettisen tason risteytyminen arvostelmien ohjauksessa. Myös lyriikan kertovuuden analyysi on saanut pontta uusista lähestymistavoista.

Kirjoituskutsuun vastattiin monipuolisesti. Suoraan kertomusteemaa käsitteleviä artikkeleita siivilöityi mukaan lopulta kaksi, Samuli Häggin mahdollisten maailmojen poetiikkaa käsittelevä teksti ja Mika Hallilan artikkeli, joka pohtii Paul Ricœurin kertomusteoreettisen ajattelun asemaa nykytutkimuksessa. Kirja-arviot tulivat täydentämään teemaosuutta: Mikko Keskinen käsittelee Lisa Zunshinen kognitiotieteistä ammentavaa tuoretta tutkimusta, ja Maria Mäkelän syynissä on suomalais-saksalaisena yhteistyönä toteutettu antologia *Narrative and Identity* (toim. Bo Pettersson et al.). Tintti Klapurin ja Tiina Käkelä-Puumalan katsaukset sivuavat myös kertomuksentutkimusta omien aiheidensa yhteydessä.

Häggin lähtökohtana on filosofinen mahdollisten maailmojen semantiikka, joka on tarjonnut välineitä kirjallisuudenteorialle 1960-luvun alusta lähtien. Välineet otettiin käyttöön sittemmin nimenomaan narratologisessa kirjallisuudentutkimuksessa ja sen piirissä etenkin tarinamaailmojen rakentumisen analyysissa. Hägg ehdottaa mahdollisten maailmojen poetiikalle lisää käyttöä muun muassa fiktion maailman ”todentamisen”, ajattelun esittämisen sekä kertomuksen kertovuuden analyysissa. Hägg havainnollistaa kehittelemänsä mallia Reko Lundánin romaanin *Rinnakkain* avulla.

Mahdollisten maailmojen poetiikka on kehittynyt viime vuosikymmeninä ikään kuin vaivihkaa, osallistumatta narratologian kriisipalaveriinhin ja huolimatta rintamalinjoista klassisen ja jälkiklassisen kertomuksentutkimuksen välillä. Näiden rintamalinjojen kannalta vaikeasti sijoitettaviin tutkijoihin kuuluu muiden muassa Paul Ricœur. Hallilan artikkeli esittelee Ricœurin fenomenologis-hermeneuttisesta traditiosta ponnistavaa kertomuskäsitystä ja näkee sen purkavan jännitettä kertomuksentutkimuksen

ihmis- ja tekstilähtöisten suuntausten välillä. On syytä kiinnittää laajemmin huomiota fenomenologian osuuteen kertomuksentutkimuksen kehityksessä: riceurilaisen lähestymistavan ohella se vaikuttaa niin strukturalismin, dekonstruktion kuin kognitiivisenkin narratologian taustalla.

Klapuri esittelee katsauksessaan viimeaikaista tutkimusta Mihail Bahtinin ajattelun vaikutteista ja yhteyksistä. Katsauksen perusteella näyttää vahvasti siltä, että kirjallisuuden- ja kulttuurintutkimuksen Bahtin-boomeissa ei ole ollut täyttä selvyttä Bahtinin ajattelun lähteistä ja kirjoittamisajan yhteiskunnallisen kontekstin vaikutuksesta, ja tämä epätietoisuuden seurauksena Bahtinin teorioiden hedelmällisimmät sovellusmahdollisuudet ovat kenties vielä löytämättä. Bahtinin tuotannon uudelleenarvioinnin lomassa Klapurin katsaus vihjaa suuntia kertomuksentutkimuksessa viime aikoina suosituille intersubjektiivisuuden analyysille.

Käkelä-Puumala esittelee meillä tähän asti tuntematonta ekonomiakritiikkiä (*economic criticism*), monitieteistä suuntausta, joka tutkii talouden ja kirjallisuuden suhteita. Talouteen liittyvä käsitteistö ja metaforiikka on aina vaikuttanut kirjallisuudentutkimuksessa; ajatellaanpa vain tuotannon käsitettä. Taloudelliset rakenteet, kuten arvo ja vaihto, ovat tuttuja kirjallisuuden aiheina, mutta niiden voi ajatella jäsentävän myös kerrontaa, kirjailijan ja lukijan suhdetta sekä käsityksiä kirjallisuudesta representaationa, Käkelä-Puumala esittää. Hän päättää katsauksensa analysoimalla lahjan käsitettä, jonka avulla voidaan selvittää talouden rajoja kirjallisuudessa ja sen tutkimuksessa.

Numeron muissa teksteissä Leena Kaunonen haastattelee Tukholman yliopiston kirjallisuustieteen professori Anders Olssonia, Karoliina Lummaa ja Siru Kainulainen keskustelevat runon puheenomaisuudesta *Avaimessa* aiemmin (1/08) ilmestyneen Vesa Haapalan kirja-arvion innoittamina, ja Hanna Miettinen ja Suvi Ratinen raportoivat Arkistot ja kirjallisuudentutkimus -seminaarista.

Suomalainen kertomuksentutkimus on viime vuosina kansainvälistynyt lupaavalla tavalla. Tästä kertovat muun muassa vakiintumassa olevat suhteet Saksaan ja Ohio State -yliopiston *Project Narrativeen*. Käsillä olevan numeron luettuasi voit jatkaa kertomuksentutkimuksen nykykeskustelun parissa tutustumalla Matti Hyvärisen, Jarmila Mildorfin ja Kai Mikkosen toimittamaan *Partial Answers* -aikakauskirjan numeroon *Narrative Knowing, Living, Telling* (6:2, 2008), jossa suomalainen tutkimus on hyvin edustettuna.

Kiitokset kaikille tämän numeron kirjoittajille ja muille sen tekemisessä avustaneille!